

dr hab. Edyta Jabłonka
Katedra Portugalistyki im. Luisa Lindleya Cintry
Instytut Językoznawstwa i Literaturoznawstwa
Wydział Filologiczny
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Recenzja rozprawy doktorskiej p. Leticii López Martínez pt.

La doble subtitulación de la herramienta Language Learning with Netflix y sus efectos en la adquisición y comprensión del léxico en contexto en estudiantes polacos de ELE

Promotor: dr hab. Janusz Bień, prof. KUL

Promotor pomocniczy: dr Tomasz Niestorowicz

1. Uwagi wstępne

Recenzja sporządzona została na podstawie przedłożonej przez p. Leticję López Martínez rozprawy doktorskiej, napisanej pod kierunkiem prof. KUL dr hab. Janusza Bienia we współpracy z promotorem pomocniczym, dr Tomaszem Niestorowiczem, której głównym celem jest analiza wykorzystania techniki *Language Learning with Netflix* do nauki języka hiszpańskiego jako obcego, a w szczególności do akwizycji słownictwa przez polskich studentów i studentki ELE. Należy wspomnieć, że wymieniona powyżej technika pozwala uczyć się języka obcego z wykorzystaniem podwójnych napisów (w analizowanym przypadku są to napisy w języku hiszpańskim i polskim). Cel badawczy, jaki postawiła sobie Autorka pracy, jest ambitny i kompleksowy; oprócz nowatorskich analiz, kładzie nacisk na wykorzystanie nowych metod dydaktycznych. Tematyka rozprawy jest bardzo ważna ze względu na to, że pojawia się coraz więcej nowych technologii pomocnych we współczesnej dydaktyce języków obcych, która rozwija się bardzo dynamicznie i wymaga poszukiwania nowych rozwiązań, dostosowanych także do oczekiwań uczących się osób. W związku z powyższym, uważam, że wybór tematyki dokonany przez Doktorantkę był trafny i że niniejsza praca stanowi istotne opracowanie dla dydaktyków nie tylko języka hiszpańskiego, ale też innych języków, a także jest ważnym punktem odniesienia dla przyszłych badań w tym zakresie.

2. Struktura pracy

Praca doktorska p. Leticii López Martínez liczy 220 stron, na które składają się spis treści, wstęp, pięć obszernych rozdziałów, bibliografia, aneksy oraz streszczenia w języku

hiszpańskim, polskim i angielskim. Wstęp, w którym Doktorantka stawia szereg pytań badawczych oraz formułuje trzy główne hipotezy, określa w sposób dość jasny i uporządkowany główne cele rozprawy oraz opisuje planowaną strukturę. W rozdziale pierwszym Autorka przedstawia założenia teoretyczne rozprawy, omawia stosowane metody nauczania języków obcych, wspominając przy tym o roli Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego. Następnie przechodzi do opisu aktualnego stanu badań dotyczących poruszanej tematyki, co stanowi główną treść rozdziału drugiego. Trzeci rozdział poświęcony jest prezentacji zastosowanej przez doktorantkę metodologii, z kolei czwarty i piąty zawierają odpowiednio analizę danych empirycznych oraz wnioski, jakie z niej wynikły. W ten sposób p. Leticia López Martínez uzyskała całościowo przejrzysty układ; rozdział trzeci, zdecydowanie dłuższy niż pozostałe, zawiera też najwięcej danych dotyczących dość rozbudowanego badania, więc nie burzy to przemyślanej i uporządkowanej struktury rozprawy. Pracę podsumowują odpowiednio sformułowane wnioski, a na część końcową składa się spis bibliograficzny, aneksy i streszczenia w języku hiszpańskim, polskim i angielskim.

Kompozycja i struktura pracy są bardzo przejrzyste – w kolejnych rozdziałach omawiane są treści wyodrębnione na podstawie jasnych kryteriów, a kolejność poszczególnych części jest logiczna. Tematyka poszczególnych rozdziałów składających się na rozprawę doktorską jest spójna i koncentruje się wokół istotnych zagadnień, takich jak nauczanie języka obcego / języka hiszpańskiego i metody nauczania leksyki oraz wokół kluczowego zagadnienia, czyli zastosowania techniki *Language Learning with Netflix* w nauce słownictwa i wniosków, jakie wynikają z przeprowadzonych badań.

3. Uwagi ogólne i szczegółowe

Omówiona przez Doktorantkę technika *Language Learning with Netflix* jest nowym narzędziem używanym w dydaktyce języków obcych, w związku z tym nie znajdziemy jeszcze wielu opracowań dotyczących tego zagadnienia; są to przede wszystkim publikacje w języku angielskim. Autorka przede wszystkim stawia nacisk na projekt badawczy dotyczący wykorzystania wymienionej powyżej techniki, którego szczegółowy opis stanowi większość pracy, jednak czyni to w oparciu o solidne podstawy teoretyczne, co świadczy o wystarczającej wiedzy ogólnej dotyczącej poruszanej tematyki.

Głównym celem rozprawy jest opis zrealizowanego przez Autorkę badania opartego na zasadniczym pytaniu badawczym: czy podwójne napisy w serialu, wraz z instrukcjami bazującymi na powtórzeniach, wpłyną na lepszą akwizycję leksyki przez polskich studentów i studentki? Czytając opis badania, dowiadujemy się, że eksperymentowi poddano 60 osób, z

wykorzystaniem hiszpańskiego serialu „Dom z papieru” (*La casa de papel*). Przeprowadzone przez doktorantkę nowatorskie badania doprowadziły do uzyskania ciekawych wyników, które były poprawnie analizowane, z wykorzystaniem bieżącej literatury, stąd wartość przedstawionych wyników w rozprawie doktorskiej w mojej ocenie jest wysoka. Godne uznania jest bardzo staranne przygotowanie do przeprowadzenia badania, uwzględnienie uwag ekspertów oraz bardzo szczegółowe instrukcje, które z pewnością były pomocne dla osób biorących w tym udział. Istotne jest to, że Doktorantka ustaliła, jakie są potrzeby uczących się języka hiszpańskiego przeprowadzając wcześniej badanie ankietowe wśród 148 respondentów z uwzględnieniem różnych parametrów. Pozwoliło jej to uzyskać jasny przekaz, na co powinna zwrócić uwagę podczas właściwego badania. Ważne jest również to, że starała się przewidzieć problemy i sytuacje krytyczne, proponując zaplanowane wcześniej rozwiązania w sytuacjach problematycznych, które oczywiście zawsze mogą się w tego typu doświadczeniach pojawić (np. brak połączenia z siecią lub problemy techniczne, z czym wszyscy zetknęliśmy się podczas nauczania zdalnego w mniejszym lub większym stopniu; czynnikiem utrudniającym badanie mogło być też niezrozumienie instrukcji). Aby zapobiec większym problemom podczas właściwego badania, Doktorantka przeprowadziła próbny eksperyment, który miał na celu wychwycenie ewentualnych zakłóceń, mogących utrudnić efektywne i prawidłowe przeprowadzenie badania omówionego w rozprawie. Wydaje się w związku z tym, że p. Leticia López Martínez wykazała się dużą odpowiedzialnością, dbałością o zapewnienie warunków do realizacji badania i odpowiednim przygotowaniem, starając się ukazać, jak należy zorganizować pracę z metodą, aby przyniosła największe możliwe korzyści. Jednakże równocześnie, jak sama przyznała, pojawiły się problemy, które uniemożliwiły jej poszerzenie zakresu badań z udziałem większej liczby uczestników, które było planowane wcześniej. Niemniej, ogólnie biorąc, metodologia badań zastosowanych przez Doktorantkę jest poprawna i nie budzi zastrzeżeń.

Warto może jednak przypomnieć słowa R. Kerna (2006), który pisał o tym, iż wykorzystanie technologii nie jest osobną metodą, ale powinno współistnieć z innymi metodami. Istnieje wiele różnych możliwości skorzystania z nowych technologii podczas nauczania języków obcych, tak więc zasadniczo to nauczyciel powinien zdecydować, czy dana metoda będzie ułatwieniem dla uczących się i czy pomoże w osiągnięciu planowanych efektów uczenia się. Omawiana przez Doktorantkę technika może być interesującym uzupełnieniem materiałów postrzeganych jako tradycyjne (podręczniki) czy nowoczesne (aplikacje). Wydaje się również, że należało bardziej podkreślić następujący aspekt: metoda ta jest sposobem indywidualizacji nauczania języka hiszpańskiego, gdyż może być powszechnie dostępna, poza

uczelnią czy szkołą językową, może być stosowana podczas nauki zdalnej. Kolejną rzeczą wartą wyraźniejszego podkreślenia jest to, że taka forma nauki może być bardzo atrakcyjna dla osób uczących się języka, co może stanowić dodatkową motywację, zwłaszcza gdy wybierzemy serial lub film cieszący się dużą popularnością wśród widzów. Mamy też ogromną ilość materiałów, które możemy wykorzystać i są one zazwyczaj łatwo dostępne, gdyż dysponujemy obecnie lepszymi i nowocześniejszymi narzędziami. Z drugiej strony, taka rzecz jak wybór filmu lub serialu może okazać się kluczowa – np. osoba, która nie jest fanem serialu „Dom z papieru”, może być negatywnie nastawiona i nie wykorzysta w pełni możliwości metody, co być może w jakimś stopniu znalazło swe odzwierciedlenie w wynikach. Doktorantka pisze o tym, że celowo zaplanowała badanie z wykorzystaniem serialu, gdyż chodziło jej o wykorzystanie autentycznego materiału, który nie był opracowany w celach dydaktycznych, ale brakuje mi jednak dodatkowego wyjaśnienia, dlaczego wybrała ten właśnie serial – czy kluczowym kryterium wyboru była tylko jego wielka popularność? Stał się on jednym z najczęściej oglądanych w Polsce, jednak w mojej opinii wszystko zależy od indywidualnych wyborów i preferencji każdej osoby. Oczywiście ważne jest też, aby wszyscy uczniowie mieli dostęp do platformy Netflix; w przypadku przeprowadzonego badania, Doktorantka zadbała o to, co również jest świadectwem jej zaangażowania i odpowiedzialności za zapewnienie odpowiednich warunków.

Pani Leticia López Martínez nawiązuje także do wykorzystywania materiałów audiowizualnych w dydaktyce pisząc o tym, że stosowanie ich ma dość krótką historię, co wydaje się oczywiste – w chwili obecnej są one bardzo często wykorzystywane w dydaktyce języków obcych, a przyczynił się do tego szybki rozkwit nowych technologii, postęp techniczny, bez którego taki rozwój nie byłby możliwy. Także coraz bardziej powszechny dostęp do Internetu, a w związku z tym do zasobów cyfrowych, jest ogromnym ułatwieniem w porównaniu z poprzednimi latami, tak więc mamy tu bardzo duży wpływ czynników zewnętrznych, które przyczyniają się też do rozwoju metod dydaktycznych.

Rozprawa doktorska skupia się przede wszystkim na nauczaniu słownictwa, które jest postrzegane jako ważne, może nawet najważniejsze. Autorka dostrzega jednak możliwość rozszerzenia badań biorąc pod uwagę większe grupy osób i inne rodzaje napisów; sądzę, że ciekawe byłoby też zbadanie przyswajania struktur gramatycznych: w transkrypcie dialogów umieszczonym w pracy dostrzegam wiele możliwości, np. nauki stosowania trybu *Subjuntivo*, który zazwyczaj jest skomplikowany dla uczniów pochodzących z krajów słowiańskich (np. na podstawie zdań „Quiero que cada uno elija un nombre”, „Puede que piensen”, „He dicho que bajes”, itp.).

Jeśli chodzi o tematykę, która mogłaby być rozwinięta lub wymagałaby uzupełnienia, w zasadzie nie mam większych zastrzeżeń. Wydaje się jednak, że dość zwięzły podrozdział 1.2.1., *El español en el mundo*, mógłby być nieco bardziej rozbudowany. Być może krótki rys historyczny dotyczący ekspansji języka hiszpańskiego byłby uzasadniony ze względu na to, że już w następnym podrozdziale mamy dosyć obszerny opis historii języka hiszpańskiego w Polsce. Nie mogę też nie zauważyć, że pisząc o historii i tradycjach nauczania języka hiszpańskiego w naszym kraju, Autorka nie wspomina o „sąsiadach zza miedzy”, czyli studiach iberystycznych w UMCS w Lublinie, gdzie cytowany przez nią prof. Kazimierz Sabik był nawet przez pewien okres wykładowcą. Studia iberystyczne w UMCS cieszyły się zawsze dużą popularnością, ewoluując od filologii iberyjskiej poprzez iberystykę do istniejącego obecnie kierunku „hispanistyka”. Dodatkowym walorem byłoby nawiązanie do wpływów kulturowych, gdyż Hiszpania i kraje hiszpańskojęzyczne, a dzięki temu język hiszpański, w ostatnich latach cieszą się w Polsce sporym powodzeniem, co dostrzegamy właśnie dzięki serialom, filmom i muzyce, czy nawet kulinariom, tak więc warto zastanowić się głębiej nad tym zjawiskiem, zwłaszcza że sama Autorka wzmiankuje o czynnikach kulturowych jako kluczowym narzędziem w nauczaniu języka, w tym oczywiście leksyki (str. 47).

Podsumowując, możemy wywnioskować na podstawie rozprawy, że *Language Learning with Netflix* to innowacyjny program do nauki języków obcych, który jest dobrym wyborem dla osób, które preferują naukę języka obcego poprzez oglądanie filmów lub seriali, jednak „nie można ignorować specyfiki indywidualnych odmienności pomiędzy uczącymi się, gdyż różne metody nauczania czy działania dydaktyczne są skuteczne w odniesieniu do różnych ludzi” (Lesiak-Bielawska, E., *E-mentor*, nr 5 (57), 2014, *on-line*). Może rozwijać autonomię osoby uczącej się, ale metoda może też być jednak niewygodna ze względu na niedogodności zewnętrzne, bądź problemy techniczne. Ważnym aspektem jest również to, że technologie bardzo szybko się zmieniają i ewoluują, tak więc metoda popularna obecnie może wkrótce przestać być modna wśród użytkowników. Ze względu na stały postęp technologiczny, należałoby się zastanowić nad tym, jak przygotować nauczycieli języków obcych do zastosowania omawianej metody w dydaktyce, gdyż, jak wynika z badań Autorki, jest ona skuteczna i przyczynia się do polepszenia znajomości słownictwa. Co ważne, może też mieć zastosowanie w procesie samokształcenia.

Dość obszerny zakres tematyczny oraz poprzedzone hipotezami badania stanowią cenne źródło wiedzy na temat nauczania leksyki języka hiszpańskiego w Polsce, potrzeb osób uczących się oraz wykorzystania nowych narzędzi w nauczaniu języka obcego.

4. Strona techniczna i styl pracy

Praca jest bardzo starannie opracowana edytorsko, ilustrowana tabelami, rysunkami i wykresami, wydaje się wręcz, że Autorka jest bardzo przywiązana do tego typu zastosowań, gdyż w pracy znajduje się około 50 tabel, 10 wykresów oraz 13 ilustracji (głównie w postaci zrzutów ekranu). Dość obszerna bibliografia, licząca ogółem ponad 80 pozycji, opiera się przede wszystkim na źródłach w języku angielskim, co jest zrozumiałe, gdyż, jak wspomniałam powyżej, większość publikacji dotyczących omawianej tematyki jest napisana w tym właśnie języku.

Bibliografia i przypisy są sporządzone poprawnie, zgodnie z zasadami przyjętymi w pracach naukowych. Doktorantka umiejętnie korzysta z najnowszej literatury przedmiotu o zasięgu międzynarodowym, jak i starszych źródeł, istotnych dla omawianego tematu. W spisie bibliograficznym uwzględniłabym jednak artykuł wspomnianego już powyżej Richarda Kerna („Perspectives on Technology in Learning and Teaching Languages”, 40/1, 2006, 183-210). Podobne badanie, jak to zrealizowane przez Doktorantkę, opisuje również Antonie Alm, w związku z tym poleciłabym jeszcze dwie publikacje tej autorki:

Alm, A. (2021). Language learning with Netflix: from extensive to intra-formal learning. *The EuroCALL Review*, 29(1), 81-92, doi.org/10.4995/eurocall.2021.14276

Alm, A. (2019). Piloting Netflix for intra-formal language learning. In F. Meunier, J. Van de Vyver, L. Bradley & S. Thouësny (Eds), *CALL and complexity – short papers from EUROCALL 2019*, 1-6, doi.org/10.14705/rpnet.2019.38.979

Sugeruję także uzupełnienie pozycji bibliograficznej Gable, R. K y Wolf, M. B. (1993) o wydawnictwo (Springer Dordrecht) i DOI (<https://doi.org/10.1007/978-94-011-1400-4>).

Język i styl rozprawy nie budzą zastrzeżeń. Autorka wykazuje się znajomością terminologii naukowej oraz umiejętnością posługiwania się językiem naukowym w stopniu bardzo dobrym. Drobne niedociągnięcia techniczne (np. nieprawidłowe przenoszenie: Szczecin, str. 12; *con visioonado*, str. 126) są sporadyczne i nie mają wpływu na jakość opracowania.

5. Podsumowanie

Przedłożona mi do recenzji rozprawa doktorska przygotowana przez Panią magister Leticję López Martínez jest opracowaniem, które należy ocenić pozytywnie: jest oryginalna, wartościowa i innowacyjna oraz dotyczy zagadnień istotnych dla rozwoju dziedziny badawczej.

Warto podkreślić, że Autorka w sposób kompetentny, przemyślany i szczegółowo zaplanowany zebrała istotny materiał badawczy, która poddała wnikliwej analizie i przedstawiła wnioski, jednocześnie kreśląc perspektywy kolejnych badań, które z pewnością warto kontynuować. W mojej opinii, całkowicie potwierdza to umiejętność Doktorantki w zakresie samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Praca spełnia wymagania stawiane rozprawom doktorskim (zgodnie z aktualną ustawą o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki) i wskazuje na wysokie kompetencje Doktorantki, tym samym wnoszę o dopuszczenie jej do publicznej obrony i kolejnych etapów przewodu doktorskiego.

Edyta Jabłonka

